VALLEITJESROUTE

Vertrekpunt: Onze-Lieve-Vrouwekerk, Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek
Afstand: 31 kilometer

De fietsroute doet haar naam alle eer aan. Het Pajottenland is het sterkst heuvelende deel van de Groene Gordel. Achter elke heuvel tref je weer een valleitje, uitgeschuurd door één van de talloze beken en sloten die hier ontspringen.
De vruchtbare valleibodems zijn bedekt met akkers en weilanden, die horen bij grote vierkanthoeven. Pittoreske dorpjes bewaren schitterende monumenten zoals het kasteel Oplombeek en de Woestijnkapel in Gooik, kasteel Heetvelde in Oetingen en de tragische molen in Lombeek.

De route start in Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek, waar de dorpskerk een schitterend 16de-eeuws retabel bezit en voert je met behoorlijk wat klimmen en dalen doorheen de valleien van de Grote Molenbeek, de Hunselbeek, de Moeliebeek, de Lombeek, de Prundaalbeek en de Hollandbeek, langs Vollezele, Oetingen en Gooik.

BEZIENSWAARDIGHEDEN

1. Onze-Lieve-Vrouwekerk

Deze kerk, opgetrokken in de 13de eeuw ter vervanging van een Romaanse kapel, is een nogal monumentaal gebouw dat tevens getuigt van een verzorgde en rijke architectuur. Misschien lijkt dat wat ongewoon voor een plattelandsdorp. Weet echter dat Lombeek in de middeleeuwen een drukbezochte bedevaartplaats was en een grote kerk was dus noodzakelijk om de talrijke gelovigen te kunnen opvangen. De giften van de pelgrims hielpen mee de bouw te bekostigen. De bedevaart naar Lombeek, waar Maria's hulp werd ingeroepen tegen de kinkhoest, zou ontstaan zijn in de 13de eeuw en een bloeiperiode kennen tot op het einde van de 17de eeuw. In het midden van de 17de eeuw ontving de kerk een relikwie van Sint-Hubertus en ook deze heilige zou te Lombeek een speciale devotie genieten.
Het oudste gedeelte van de kerk is het rechthoekige koor, dat voltooid werd in 1265. Het is voorzien van vijftien spitsboogvensters met dubbele zuilen en van een roosvenster in de oostelijke puntgevel. Onder de kroonlijsten is beeldhouwwerk aangebracht in de vorm van groteske mensenhoofden. Gelijkaardig beeldhouwwerk vinden we ook terug onder de kroonlijsten van de hoge middenbeuk. Het driebeukig schip kwam tot stand omstreeks1275. De oorspronkelijke roosvensters werden, op één na in de 16de eeuw verbouwd in spitsboogvorm. Van de twee zijportalen uit de 14de eeuw bleef alleen het noordelijke bewaard. Het is rijkelijk voorzien van beeldhouwwerk in de vorm van pinakels, krullen en slingers. De eerste westertravee, aan de voorzijde geflankeerd door een steunbeer en een traptoren en voorzien van een groot venster, moet als basis dienen voor de toren. Maar die is er niet gekomen en slechts een eenvoudige dakruiter steekt boven het schip uit. In de 18de eeuw kreeg het westportaal een barokke omlijsting en werd het interieur bepleisterd en bezet met stucwerk. Dit laatste verdween echter tijdens een restauratie. na de Tweede Wereldoorlog, waarbij getracht werd de kerk zo getrouw mogelijk in haar oorspronkelijke toestand te herstellen.
Het pronkstuk van het rijke kerkmeubilair is het Mariaretabel dat het hoofdaltaar versiert. Vervaardigd omstreeks 1520 in een Brussels atelier, is het één van de meest waardevolle exemplaren van de laat-gotische retabelkunst. Behalve van vele kunstliefhebbers, kreeg Lombeek in het verleden helaas ook enkele keren het bezoek van dieven. Het gevolg is dat in enkele van de negen houtgesneden taferelen, die het leven van O.-L.-Vrouw uitbeelden, een twaalftal beeldjes ontbreken. De kerk van Lombeek blijft dan ook potdicht en is enkel toegankelijk voor liturgische vieringen.

2. Voormalig gemeentehuis

Naast het restaurant "de Kroon" bevindt zich het voormalige gemeentehuis. Een gedenkplaat tegen de gevel herinnert eraan dat Frans en August Van Cauwelaert te Lombeek werden geboren. Tijdens de eerste helft van vorige eeuw speelden zij een belangrijke rol in Vlaanderen, respectievelijk op politiek en literair gebied.

3. Kasteel Rokkenborg

Midden in het dorp ligt Kasteel Rokkenborg. Het kasteel, met een donjon als woontoren, heeft een middeleeuwse oorsprong (1336) en maakte destijds deel uit van een verdedigingslinie. Het werd in 1850 na een brand in neogotische stijl heropgebouwd. Het kasteel is ommuurd en bomen belemmeren het zicht.

4. De Hertboommolen

De oorspronkelijke naam van deze molen is Hertboommolen, doch in de afgelopen eeuw hebben twee bijnamen de oorspronkelijke naam naar de achtergrond gedrongen. Zo is de molen vooral bekend als "de Zepposmolen" en in de volksmond wordt hij de "Tragische molen" genoemd. De oorspronkelijke naam verwijst naar het grote open weiland waaraan de molen grenst en werd voor het eerst vermeld in een cijnsboek uit 1391. De lugubere bijnaam "Tragische molen" kwam er na twee weerzinwekkende roofmoorden. De eerste door de roversbende van Jan de Lichte in 1745 en de tweede vond plaats in 1917. Toen vermoordden vier gemaskerde mannen de molenaarszus en -knecht.
De naam "Zepposmolen" roept daarentegen meer aangename herinneringen op. In de jaren zestig was kapitein Zeppos, gespeeld door Senne Rouffaer, een begrip. Een groot deel van de scènes voor deze tv-klassieker werden op en rond de molen gedraaid, aangezien de molen fungeerde als zijn woonplaats.
De huidige molen dateert van omstreeks 1760 en werd gedeeltelijk gebouwd met materiaal van de oudere afgebrande molen. Na renovaties in 2002, is de molen iedere zondag van het jaar geopend voor het publiek.

5. Woestijnkapel

Deze plek was tot de Eerste Wereldoorlog overdekt met bos en heide. Een middeleeuwse legende vertelt dat een herder hier een geelkoperen kruis vond en het aan de Gooikse parochiekerk schonk, waar het voor verering werd uitgestald. Maar niet voor lang, want het kruis verdween en... werd teruggevonden op de Woestijn, een typisch landbouwgehucht. De betekenis van dit wonder was duidelijk. Het was de wil van God dat het Heilig Kruis op deze plek zou vereerd worden. Paus Bonifacius was onder de indruk van de vondst een verleende een aflaat (de kwijtschelding van die tijdelijke straffen die men na de vergeving der zonden hier of in het vagevuur nog zou moeten ondergaan) aan elkeen die er kwam bidden. De kapel groeide dan ook al snel uit tot een befaamd bedevaartsoord.
De stichting van de Woestijnkapel zou teruggaan tot de 13de eeuw, maar de huidige laat-gotische kapel dateert uit de 17de eeuw en werd in 1713 verruimd met een westportaal. In 2005 kreeg de Woestijnkapel nog een grondige opknapbeurt.

6. Watermolen van Terhagen

De oudste vermelding van deze graanwatermolen op de Papenmeersbeek is 1648; hij werd toen uitgebaat door Cornelis Van Lierde. Het molenaarshuis dateert van 1732 terwijl de schuur en aanhorigheden gebouwd werden omstreeks 1870. De watermolen heeft gewerkt tot 1954 en werd toen in een woonhuis veranderd. Het gebouw, de watertoevoer en een gedeelte van het sluiswerk bestaan nog, maar het houten bovenslagrad en het maalwerk zijn afgebroken.

7. Kasteel van Heetvelde

Het kasteeltje van Heetvelde is beter bekend als het Waterkasteel. Dit is een gedeeltelijke heropbouw uit de 17de eeuw van een oudere waterburcht, die vroeger een schakel in de verdedigingsgordel van versterkte kastelen was, die werden opgebouwd door de graven van Henegouwen. Aan de straatkant zien we een woonvleugel, links geflankeerd door een vierkante donjon en rechts door een halfronde toren met daarin o.a. een kapel, in het westen nog een halfronde toren en in het noorden bevinden zich de poort met ophaalbrug en een rechthoekig gebouw. Het kasteel is privé-eigendom en dus niet voor bezoek toegankelijk.

8. Kasteel Steenhault

Dit waterkasteel heeft grondvesten die waarschijnlijk uit de 15de eeuw stammen. Het hoofdgebouw, het vierkantig kasteel, stamt uit het midden van de 17de eeuw. Het huidige kasteel kreeg zijn uitzicht en vorm in 1885. Heden is het nog een groot domein met beboomd park, neerhof, waterkasteel en kasteelhoeve, maar is eveneens niet toegankelijk voor publiek.

9. Sint-Niklaaskerk

De parochiekerk, toegewijd aan Sint-Niklaas, bevindt zich op een helling ten noorden van de Molenbeekvallei. Ze heeft een lange bouwgeschiedenis achter zich. Het oudste gedeelte, daterend uit de 13de eeuw, is de oostertoren, in romaanse stijl, en de doopkapel, die er aan de noordelijke kant is tegengebouwd. Het gotische koor werd opgetrokken in de 16de eeuw en in de 17de eeuw werd een nieuw driebeukig schip gebouwd dat in 1821 met twee traveeën werd verlengd. In dat jaar werd ook de barokke westgevel aangebracht. Men gebruikte er bouwmateriaal voor, afkomstig van de norbertijnerabdij van Ninove.

10. Gemeenschapscentrum de Cam

Het gemeenschapscentrum de Cam is de draaischijf van het culturele leven in Gooik. De kantoorruimte herbergt de dienst Socioculturele zaken en verder bestaat de infrastructuur uit een volkscafé, een volksinstrumentenmuseum, een cultuurschuur, twee vergaderlokalen en een geuzestekerij. De gemeente kocht de oude brouwerij in 1992. Het woord 'cam' betekent trouwens brouwerij in het oud-Nederlands. Het volkscafé de Cam is de ideale plek om streekbieren, geproduceerd in de geuzestekerij de Cam, en streekgerechten te proeven en je te vermaken met oude caféspelen.

11. Kasteel van Saffelberg

Dit kasteel is ook gekend onder de naam kasteel van Oplombeek. De familie van Oldeneel tot Oldenzeel erfde in 1906 dit groot domein, met een oud landhuis dat dateerde uit de 17de eeuw. Tussen 1909 en 1912 bouwde de familie een nieuw kasteel in neorenaissancestijl en een koetshuis. Het interieur van het kasteel van Saffelberg is eclectisch. Toch primeert er een bepaalde stijl per vertrek.
Na het overlijden van de laatste barones, kwam het domein in handen van de Koning Boudewijnstichting. De stichting verkocht het op zijn beurt aan een projectontwikkelaar die het gebouw een meer publiekelijke bestemming zal geven. Na een flinke opknapbeurt zal het koetshuis worden omgebouwd tot een jeugdherberg met café. In de historische ruimtes van het kasteel komt een restaurant met loungebar.

12. 't Nelleken

't Nelleken is ongetwijfeld een van de mooiste gehuchten van Eizeringen. Het aardige centrale pleintje is een authentieke Frankische dries. Dit is een oude nederzettingsvorm die voorkwam in Vlaanderen en Zuid-Nederland. Bij een dries staan de huizen rondom een centraal middenplein. In de middeleeuwen deed de dries dienst als gemeenschappelijke weide waar het vee 's avonds naartoe werd gedreven.
Het ziet er heel vredevol uit, maar toch werd hier in 1333 een bloedige strijd uitgevochten. Hier werd het Vlaamse leger (Lodewijk van Nevers), op oorlogspad in het hertogdom, verslagen door de Brabanders (Jan III). Het verhaal luidt dat de Vlamingen in 1333 helmen droegen die het aangezicht helemaal onbeschermd lieten. Dit zou de Brabanders niet ontgaan zijn, zodat dit lichaamsdeel het mikpunt werd van hun slag- en stootwerk. Wie niet dood op het slagveld bleef liggen, kwam dan ook met bebloed aangezicht huiswaarts."Ghi sijt ooc ten Nellikine ghewesst" werd later een volksgezegde, waarmee iemand met een geschonden gelaat werd aangeduid.

13. Sint-Berlindiskapel

Een legende vertelt dat deze volksheilige herkomstig zou zijn van het naburige dorp Meerbeke, waar ze ook omstreeks het jaar 690 gestorven is. Verstoten door haar melaatse vader, leidde ze een leven van boetvaardigheid en naastenliefde. Dat er in het gehucht een kapel werd gebouwd ter eren van Berlindis, heeft te maken met de overlevering die zegt dat zij aan de bron bij de Moeliebeek water kwam halen om er de boter te wassen die zij gekarnd had. Daarom werd Sint-Berlindis te Nelleken aanroepen tegen "het vuur in de uier", een runderziekte die de melk ongeschikt maar voor boterbereiding.